

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Prishtinë, më 21 tetor 2019
Nr.re.:AGJ 1455/19

PRESUDA

u

slučaju br. KI10/18

Podnosilac

Fahri Deqani

Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova
Pml. br. 357/2017 od 22. decembra 2017. godine

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Arta Rama-Hajrizi, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Bekim Sejdiu, sudija
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Gresa Caka-Nimani, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija i
Nexhmi Rexhepi, sudija

Podnosilac zahteva

1. Zahtev je podneo Fahri Deqani (u daljem tekstu: podnosilac zahteva), koga zastupa Ekrem Shabani, advokat iz Uroševca.

Osporena odluka

2. Podnosilac zahteva osporava presudu Vrhovnog suda Kosova Pml. br. 357/2017 od 22. decembra 2017, kojom je odbijen, kao neosnovan, zahtev podnosioca za zaštitu zakonitosti protiv rešenja Apelacionog suda PN1. br. 2156/2017 od 6. decembra 2017. godine i rešenja Osnovnog suda u Uroševcu, Odeljenje za teška krivična dela (u daljem tekstu: Osnovni sud u Uroševcu), PKR. br. 155/15 od 24. novembra 2017. godine.
3. Osporena odluka je podnosiocu zahteva uručena 28. decembra 2017. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar zahteva je ocena ustavnosti osporene presude, kojom su navodno povređena prava podnosioca zahteva zagarantovana članovima 29. [Pravo na slobodu i sigurnost] i 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav).

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavovima 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 22. [Procesuiranje podnesaka] i 47. [Individualni zahtevi] Zakona o Ustavnom sudu Republike Kosovo br. 03/L-121 (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 32 [Podnošenje podnesaka i odgovora] Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).
6. Dana 31. maja 2018. godine, Ustavni sud Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud) usvojio je na administrativnoj sednici izmene i dopune Poslovnika, koji je objavljen u Službenom listu Republike Kosovo dana 21. juna 2018. godine i stupio na snagu 15 (petnaest) dana nakon njegovog objavljivanja. Shodno tome, pri razmatranju zahteva, Sud se poziva na pravne odredbe novog Poslovnika na snazi.

Postupak pred Ustavnim sudom

7. Dana 17. januara 2018. godine, podnosilac je podneo zahtev Sudu.
8. Dana 19. januara 2018. godine, predsednica Suda je imenovala sudiju Snezhanu Botusharovu za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Almiro Rodrigues (predsedavajući), Ivan Čukalović i Selvete Gërxhaliu-Krasniqi.
9. Dana 23. januara 2018. godine, Sud je obavestio pravnog zastupnika podnosioca o registraciji zahteva i tražio od njega da dostavi punomoćje za zastupanje pred Ustavnim sudom, kao i dodatna dokumenta i informacije koje se odnose na zahtev. Kopija zahteva je poslata Vrhovnom sudu Kosova (u daljem tekstu: Vrhovni sud).
10. Dana 6. februara 2018. godine, podnosilac zahteva je dostavio samo punomoćje za zastupanje.

11. Dana 8. februara 2018. godine, Kosovski centar za rehabilitaciju žrtava torture (u daljem tekstu: KCRŽT) dostavio je dopis naslovljen: *“u svojstvu treće strane u vezi sa zahtevom KI10/18, podnetim Ustavnom sudu vezano za krivičnu stvar protiv Fahrija Deqanija”*.
12. Dana 1. marta 2018. godine, Sud je tražio od pravnog zastupnika podnosioca zahteva da dostavi odluke redovnih sudova o produženju pritvora i informacije u vezi sa fazom krivičnog postupka protiv podnosioca zahteva.
13. Dana 9. marta 2018. godine, pravni zastupnik podnosioca zahteva je dostavio Sudu tražena dokumenta.
14. Dana 16. juna 2018. godine, okončan je mandat sudijama Snezhani Botusharovoj i Almiru Rodriguesu. Dana 26. juna 2018. godine, okončan je mandat sudijama Altayu Suroyu i Ivanu Čukaloviću.
15. Dana 9. avgusta 2018. godine, predsednik Republike Kosovo je imenovao nove sudije: Bajram Ljatifija, Safet Hoxhu, Radomira Labana, Remzije Istrefi-Peci i Nexhmi Rexhepija.
16. Dana 22. avgusta 2018. godine, predsednica je imenovala sudiju Nexhmi Rexhepija za sudiju izvestioca.
17. Dana 1. oktobra 2018. godine, predsednica je imenovala novo Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Arta Rama-Hajrizi (predsedavajuća), Selvete Gërxhaliu-Krasniqi i Safet Hoxha.
18. Dana 19. oktobra 2018. godine, Sud je tražio od podnosioca zahteva da ga obavesti o poslednjim dešavanjima u vezi sa postupkom produženja pritvora i krivičnim postupkom protiv njega. Zastupnik podnosioca zahteva nije dostavio informacije koje je tražio Sud.
19. Dana 22. jula 2019. godine, Sud je zatražio od Osnovnog suda u Uroševcu da mu dostavi ostale odluke u vezi slučaja.
20. Dana 7. avgusta 2019. godine, Osnovni sud u Uroševcu je dostavio Sudu: presudu PKR br. 155/15 Osnovnog suda u Uroševcu od 6. aprila 2018. godine, presudu PAKR br. 324/2018 Apelacionog suda Kosova od 7. avgusta 2018. godine kao i presudu PML. Br. 19/2019 Vrhovnog suda Kosova od 19. februara 2019. godine.
21. Dana 8. oktobra 2019. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno je predložilo sudu prihvatljivost zahteva.
22. Istog dana, Sud je većinom glasova utvrdio da Presuda Vrhovnog suda Kosova Pml. Br. 357/2017 od 22. decembra 2017. godine, nije u skladu sa članom 29 [Pravo na slobodu i sigurnost], stav 1, tačka (2) Ustava, a u vezi sa članom 5 (Pravo na slobodu i sigurnost), stav 3 EKLjP-a

Pregled činjenica

Početni krivični postupak

23. Dana 31. jula 2010. godine, počelo je sprovođenje mere pritvora protiv podnosioca zahteva.
24. Dana 16. februara 2011. godine, okružni javni tužilac u Peći je podigao optužnicu PP br. 283/2010 protiv podnosioca zahteva zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično delo "*podstrekivanje na izvršenje krivičnog dela teško ubistvo*" iz člana 147. [Teško ubistvo] stav 1 podstav 4 u vezi sa članom 24. [Podstrekivanje] Privremenog krivičnog zakona Kosova (u daljem tekstu: PKZK) i "*ubistvo u pokušaju*" iz člana 146. [Ubistvo] u vezi sa članom 20. [Pokušaj] i 23. [Zajedničko izvršenje] PKZK-a.
25. Dana 3. septembra 2012. godine, presudom Okružnog suda u Peći (u daljem tekstu: Okružni sud) P. br. 137/2011, podnosilac zahteva je oglašen krivim za izvršenje krivičnih dela "*podstrekivanje na izvršenje krivičnog dela teško ubistvo*" i "*ubistvo u pokušaju*" i osuđen na 15 (petnaest) godina zatvora.
26. Neodređenog datuma, protiv gore navedene presude Okružnog suda, podnosilac zahteva je izjavio žalbu zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i zbog odluke o kazni.
27. Dana 26. novembra 2013. godine, Apelacioni sud je rešenjem PAKR. br. 100/2013, usvojio žalbu podnosioca zahteva, poništio presudu Okružnog suda i vratio krivični predmet Osnovnom sudu u Peći, Odeljenje za teška krivična dela (u daljem tekstu: Osnovni sud u Peći) na ponovno suđenje. Pored toga, Apelacioni sud je odlučio da produži meru sudskog pritvora prema podnosiocu zahteva.
28. U svom rešenju, Apelacioni sud je utvrdio da je presuda prvostepenog suda doneta uz povredu krivičnog zakona i krivičnog postupka. Kao prvo, Apelacioni sud je utvrdio da je izreka presude Okružnog suda nejasna, nerazumljiva i protivrečna u odnosu na sadržaj presude. Kao drugo, Apelacioni sud je primetio da nije jasno na osnovu koje optužnice je Okružni sud sudio u ovoj krivičnoj stvari. Kao treće, Apelacioni sud je istakao da Okružni sud nije razjasnio na kojim činjenicama ili dokazima je zasnovao svoju presudu. S tim u vezi, Apelacioni sud je primetio da je Okružni sud samo opisao izjave svedoka i iskaze dobijene tokom glavnog pretresa, ne ocenjujući njihovu tačnost. Shodno tome, što se tiče tog nalaza, sud je zaključio da je presuda Okružnog suda bila zahvaćena bitnim povredama odredba krivičnog postupka, odnosno člana 403. stav 12 Privremenog zakona o krivičnom postupku Kosova (u daljem tekstu: PZKPK). Kao četvrto, Apelacioni sud je utvrdio da Okružni sud nije pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje. Na kraju, Apelacioni sud je zaključio da prvostepeni sud treba da otkloni sve primedbe date od strane Apelacionog suda, tako što će tačno oceniti i razmotriti sve dokaze i doneti pravilnu i zakonitu odluku.
29. Na osnovu podnesaka koje je dostavio podnosilac zahteva 9. marta 2018. godine, Osnovni sud u Peći je održao 18 (osamnaest) sednica, međutim, do

gore navedenog datuma, odnosno do 9. marta 2018. godine, nije doneo odluku u vezi sa podnosiocem zahteva.

Postupak u vezi sa produženjem sudskog pritvora podnosiocu zahteva

30. Sud podseća da je Apelacioni sud, dana 26. novembra 2013. godine, presudom PAKR. br. 100/2013 od 26. novembra 2013. godine, odlučio da produži meru sudskog pritvora protiv podnosioca zahteva. Shodno tome, od 26. novembra 2013. godine do danas, sudski pritvor je podnosiocu zahteva produžavan na svaka dva meseca od strane Osnovnog suda u Uroševcu.
31. U svom zahtevu, podnosilac je dostavio samo sudske odluke koje su se odnosile na produženje sudskog pritvora, a koje su donete 2017. godine i 2018. godine, odnosno odluke Osnovnog suda u Uroševcu PKR. br. 155/15 od 30. marta 2017. godine, 29. maja 2017. godine, 27. jula 2017. godine, 26. septembra 2017. godine, 24. novembra 2017. godine i 23. januara 2018. godine.
32. U svakoj od odluka Osnovnog suda u Uroševcu koje su dostavljene Sudu, obrazloženje Osnovnog suda je bilo sledeće:

“Prema oceni predsednika sudskog veća, protiv okrivljenog Fahrija Deqanija, još uvek postoje pravni razlozi za produženje sudskog pritvora kao što je propisano u članu 187 stav 1, podstav 1.1 i 1.2 tačka 1.2.3 ZKPK-a, budući da postoji osnovana sumnja da je izvršio krivična dela za koja se optužuje optužnicom, i ova sumnja rezultira iz podnesaka priloženih optužnici, koji su sastavni deo dosijea predmeta.

Predsednik sudskog veća smatra da postoji pravni osnov za produženje sudskog pritvora protiv optuženog u skladu sa članom 187 stav 1 podstav 1.2 tačka 1.2.3 ZKPK-a, uzimajući u obzir težinu krivičnog dela, način izvršenja krivičnog dela, okolnosti i okruženje u kojem je izvršeno krivično delo, a posebno činjenicu da su odnosi između porodice okrivljenog Fahrija Deqanija i porodice pokojnog [B.K.] i dalje zategnuti i veruje se da bi puštanjem okrivljenog na slobodu došlo do ponavljanja krivičnog dela ili sličnih krivičnih dela.

Predsednik sudskog veća je uzeo u obzir i druge mere koje su propisane u članu 173 stav 1 ZKPK-a, ali prema oceni suda, ne bi bile dovoljne za uspešno sprovođenje krivičnih postupaka i sprečavanje ponavljanja krivičnih dela od strane okrivljenog.”

33. Podnosilac zahteva je protiv gore navedenih odluka Osnovnog suda u Uroševcu izjavio žalbu Apelacionom sudu.
34. U svojim žalbama protiv rešenja Osnovnog suda, izjavljenim tokom 2018. godine, podnosilac zahteva je isticao da Osnovni sud “nije pružio nijedan pravni osnov na osnovu kojeg bi se mogla produžiti ova mera” i da obrazloženje Osnovnog suda da on može da ponovi krivična dela nije održivo. Pored toga, podnosilac zahteva je tvrdio da je nakon 8 (osam) godina u sudskom pritvoru “prestaio svaki razlog zbog kojeg mu je izrečen ovaj sudski

prитвор [...]". Na kraju, podnosilac zahteva navodi da produženje sudskog pritvora prema njemu predstavlja povredu svih osnovnih prava koja su propisana kako "domaćim aktima, tako i međunarodnim konvencijama", iz razloga što "[...] boravak u pritvoru više od 8 godina predstavlja ozbiljnu povredu načela pravičnog suđenja u razumnom roku i potiskuje načelo pretpostavke nevinosti [...]"

35. Apelacioni sud je odbio žalbe podnosioca zahteva kao neosnovane. U 4 (četiri) rešenja Apelacionog suda [PN1. br. 2156/2017 od 5. aprila 2017. godine, 2. avgusta 2017. godine, 5. oktobra 2017. godine i 6. decembra 2017. godine] u vezi sa navodima podnosioca zahteva, obrazloženje suda je bilo sledeće:

"[...] da postoji osnovana sumnja da je okrivljeni izvršilac krivičnog dela za, da ima pravne osnove za produženje sudskog pritvora u skladu sa članom 187 stav 1 podstav 1.2 tačka 1.2.3 ZKPK-a, uzimajući u obzir težinu krivičnog dela, način izvršenja krivičnog dela, okolnosti i okruženje u kojem je izvršeno krivično delo, a posebno činjenicu da su još uvek pogoršani odnosi između porodice okrivljenog Fahrija Deqanija i porodice pokojnog [B.K.] i veruje se da bi se puštanjem okrivljenog na slobodu moglo ponoviti isto krivično delo ili neko drugo krivično delo [...]"

36. Shodno tome, Apelacioni sud je zaključio da je Osnovni sud u Uroševcu pravilno postupio kada je produžio sudski pritvor podnosiocu zahteva.
37. Neodređenog datuma, podnosilac zahteva je protiv rešenja Apelacionog suda PN1. br. 2156/2017, navodeći bitne povrede krivičnog postupka i krivičnog zakona, podneo zahtev za zaštitu zakonitosti pred Vrhovnim sudom. Pored toga, podnosilac zahteva je tražio od Vrhovnog suda da poništi odluke Osnovnog suda u Uroševcu i Apelacionog suda, prekine meru sudskog pritvora i izrekne neku drugu alternativnu meru, odnosno kućni pritvor.
38. Dana 22. decembra 2017. godine, presudom Pml. br. 357/2017, Vrhovni sud je odbio zahtev podnosioca za zaštitu zakonitosti kao neosnovan.
39. U svojoj presudi, Vrhovni sud je ocenio:

"Na osnovu procene ovog suda, gore spomenuti navodi nisu osnovani zato što u ovoj krivičnoj stvari, na osnovu spisa predmeta, uglavnom iz krivične prijave, zapisnika o saslušanju svedoka i na osnovu drugih dokaza koji su prikupljeni a na osnovu kojih je optužnica podneta, proizilazi da postoji osnovana sumnja da je okrivljeni počinilac krivičnog dela, čime su ispunjeni zakonski uslovi iz člana 187. stav 1, podstav 1.1 ZKPK-a za produženje pritvora, dok da li će ove činjenice biti potvrđene, to će se proceniti u narednim fazama krivičnog postupka.

Takođe, ovaj sud ocenjuje da postoji pravni osnov za produženje pritvora na osnovu člana 187. stav 1 podstav 1.1 ZKPK-a imajući u vidu ozbiljnost krivičnog dela, okolnosti i okruženje u kojem je izvršeno krivično delo, a posebno činjenicu da su odnosi između porodice okrivljenog Fahri Deqanija i porodice pokojnog Bekim Krasniqija i dalje zategnuti, pa se

veruje da bi puštanjem okrivljenog na slobodu moglo doći do ponavljanja krivičnog dela.“

40. Na kraju, Vrhovni sud je zaključio da u ovom slučaju nije došlo do bitne povrede odredaba krivičnog postupka, jer su *“prvostepeni i drugostepeni sud naveli adekvatnu procenu i obrazloženje, i na osnovu takvih procena, doneli rešenja navodeći i dovoljno obrazloženje, a koje kao pravilne prihvata i ovaj sud”*.
41. Na osnovu odluka koje Sud ima na raspolaganju, Osnovni sud u Uroševcu je produžavao sudski pritvor podnosiocu zahteva do 23. marta 2018. godine.

Krivični postupak protiv podnosioca zahteva nakon što je njegov slučaj vraćen na ponovno suđenje

42. Na osnovu podnesaka koje je podnosilac zahteva dostavio 9. marta 2018. godine, Osnovni sud u Peći, od trenutka vraćanja postupka na ponovno suđenje do gore pomenutog datuma, odnosno do 9. marta 2018. godine, je održao osamnaest (18) sednica.
43. Dok, na osnovu podnesaka dostavljenih od Osnovnog suda u Uroševcu, koje je Sud tražio, podnosilac zahteva je presudom osnovnog suda u Uroševcu [PKR br. 155/15], od 6. aprila 2018. godine, proglašen krivim zbog izvršenja krivičnog dela teško ubistvo podstrekivanjem iz člana 147. podstav 4 u vezi sa članom 24. PKZK-a i zajedničkog izvršenja krivičnog dela ubistvo u pokušaju iz člana 146. u vezi sa članom 20. i 23. PKZK-a.
44. Protiv gore pomenute presude Osnovnog suda u Uroševcu, podnosilac zahteva je uložio žalbu.
45. Dana 7. avgusta 2018. godine, Apelacioni sud je presudom [PAKR. br. 324/2018,] odbio žalbu podnosioca zahteva i potvrdio je presudu Osnovnog suda. Protiv presude Apelacionog suda, podnosilac zahteva je podneo zahtev za zaštitu zakonitosti Vrhovnom sudu.
46. Dana 19. februara 2019. godine, Vrhovni sud je presudom [PML. Br. 19/2019,] odbio kao neosnovan zahtev za zaštitu zakonitosti protiv gore pomenute presude Apelacionog suda, podnetog od strane podnosioca zahteva.

Navodi podnosioca zahteva

47. U svom zahtevu, podnosilac izričito osporava odluke redovnih sudova u vezi sa produženjem njegovog sudskog pritvora, odnosno rešenje Osnovnog suda u Uroševcu PKR. br. 155/15 od 24. novembra 2017. godine, rešenje Apelacionog suda PN1. br. 2156/2017 od 6. decembra 2017. godine i presudu Vrhovnog suda Pml. br. 357/2017 od 22. decembra 2017. godine.
48. U tom smislu, podnosilac zahteva tvrdi da su mu osporenim odlukama povređena prava zagarantovana članom 29. [Pravo na slobodu i sigurnost], stav 4, i članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava.

49. Što se tiče člana 31. stav 2 Ustava, podnosilac zahteva navodi da mu je "[...] gore navedenim odlukama već duže od 7 godina produžavana mera pritvora zbog toga što navodno postoji osnovana sumnja, a zapravo su njegova fundamentalna ustavna prava ignorisana jer se ovom predmetu ne nazire kraj".
50. Podnosilac zahteva dalje navodi: "[b]ilo kakav dalji boravak okrivljenog pod merom sudskog pritvora predstavlja povredu svih fundamentalnih prava navedenih ne samo domaćim aktima već takođe i međunarodnim konvencijama i boravak u pritvoru više od sedam godina predstavlja ozbiljnu povredu načela pravičnog suđenja i potiskuje načelo pretpostavke nevinosti, imajući u vidu da okrivljeni izdržava kaznu, a ne meru sigurnosti, kao što je utvrđeno zakonom".
51. Na kraju, podnosilac zahteva je tražio od Suda: "[...] da utvrdi da je u slučaju okrivljenog Fahrija Deqanija, bilo flagrantnih povreda njegovih osnovnih ustavnih prava, i to članova 29. i 31. Ustava Republike Kosovo, na taj način što će proglasiti nevažećim odluke redovnih sudova koje se odnose na izricanje mere pritvora, a [podnosilac zahteva] oslobođen iz [sudskog pritvora]".

Relevantne zakonske odredbe

Ustav Republike Kosovo

Član 29. [Pravo na slobodu i sigurnost] Ustava:

"1. Svakome se garantuje pravo na slobodu i sigurnost. Niko ne može biti lišen slobode izuzev zakonom predviđenih slučajeva i na osnovu odluke nadležnog suda, i to:

(1) nakon objavljivanja kazne zatvorom zbog krivičnog dela;

(2) zbog opravdane sumnje da je lice izvršilo krivično delo, samo onda kada se lišavanje slobode smatra neophodnim za sprečavanje vršenja krivičnog dela i samo na veoma kratak period pre suđenja, na zakonom propisan način.

[...]

2. Lice lišeno slobode se odmah, na njegovom maternjem jeziku ili jeziku koje ona/on razume, obaveštava o razlogu hapšenja. Pismeno obaveštenje o razlozima hapšenja, se podnosi što je pre moguće. Svako lice koje je lišeno slobode bez sudske odluke se u roku od četrdeset osam (48) sati mora izvesti pred sudiju, koji odlučuje o njegovom/njenom pritvoru ili oslobađanju. Pritvoreno lice ima pravo da mu se sudi bez odlaganja, ili na slobodu do suđenja, osim ako sudija smatra da je lice opasno po zajednicu ili smatra da postoji rizik od njegovog/njenog bekstva pre suđenja.

[...]

4. Lice koje je lišeno slobode hapšenjem ili pritvorom, ima pravo na pravnu pomoć, kako bi se ocenila zakonitost hapšenja ili pritvaranja. Odluku će doneti sud u vrlo kratkom roku i ukoliko je hapšenje ili pritvor nezakonito, naređiće se oslobađanje lica.”

Član 31.[Pravo na Pravično i Nepristrasno Suđenje]

1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima inosiocima javnih.

2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda.

3. Suđenje je javno, osim u slučajevima kada sud, iz posebnih razloga, smatra da je isključivanje štampe ili javnosti, u korist pravde, ako bi njihovo prisustvo moglo naškoditi javnom redu ili nacionalnoj sigurnosti, interesima maloletnika, ili zaštititi privatnog života stranaka u postupku, na zakonom propisan način.

4. Svako ko je optužen za krivično delo ima pravo da ispituje prisutne svedoke i da zahteva obavezno pojavljivanje svedoka, veštaka i ostalih lica, koja mogu razjasniti činjenice.

5. Svako ko je optužen za krivično delo će se smatrati nevinim, sve dok se ne dokaže njegova/njena krivica, u saglasnosti sa zakonom.

6. Besplatna pravna pomoć će se omogućiti svim licima koja za to nemaju dovoljno sredstava, ako je takva pomoć neophodna za obezbeđivanje efikasnog pristupa pravdi.

7. Sudski postupci koji se odnose na maloletnike se regulišu zakonom, poštujući posebne uredbe i procedure za maloletnike.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Član 5. (Pravo na slobodu i sigurnost) Konvencije:

“1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne sme biti lišen slobode izuzev u niže navedenim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

a) zakonitog lišenja slobode po presudi nadležnog suda;

[...]

c. zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja nadležnoj sudskoj vlasti, kada postoji opravdana sumnja da je ta osoba izvršila krivično delo ili kada postoje valjani razlozi da se osoba spreći da izvrši krivično delo ili da, nakon izvršenja krivičnog dela, pobjegne;

[...]

3. Svako ko je uhapšen ili lišen slobode prema odredbama stava 1(c) ovog člana mora odmah biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom ovlašćeno da vrši sudsku vlast i mora imati pravo na suđenje u razumnom roku ili na puštanje na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uslovljavati garancijama o pojavljivanju na suđenju.

4. Svako kome je uskraćena sloboda hapšenjem ili lišavanjem slobode ima pravo uložiti žalbu sudu kako bi sud, u kratkom roku, razmotrio zakonitost lišavanja slobode i ukoliko ono nije bilo zakonito naložio oslobađanje.

[...]

Zakonik br. 04/L-123 o krivičnom postupku Republike Kosovo (objavljen u Službenom listu 28. decembra 2012. godine)

Član 5

Pravo na pravično i nepristrasno suđenje u razumnom roku

“1. Svako lice osumnjičeno ili optuženo za krivično delo ima pravo na pravičan krivični postupak sproveden u razumnom roku.

2. Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogućiti svaku zloupotrebu prava učesnika u krivičnom postupku.

3. Svako lišavanje slobode, posebno sudski pritvor u toku krivičnog postupka, treba da bude svedeno na najkraće moguće vreme.

4. Svako lice lišeno slobode ima pravo da odmah na jeziku koji razume bude obavешteno o razlogu hapšenja. Lice lišeno slobode bez odluke suda mora biti bez odlaganja, a najkasnije u roku od četrdeset i osam (48) časova izvedeno pred sudiju nadležnog Osnovnog suda u mestu hapšenja. Sudija odlučuje o sudskom pritvoru lica u skladu sa glavom X ovog zakonika”.

Član 187

Nalazi potrebni za sudski pritvor

“1. Sud može da naloži sudski pritvor protiv lica samo ako isključivo nađe da :

1.1 Postoji osnovana sumnja da je to lice počinilo krivično delo;

1.2 Ispunjen je jedan od sledećih uslova:

1.2.1 Lice se krije, njegov odnosno njen identitet ne može da bude utvrđen, ili ako druge okolnosti ukazuju da postoji opasnost da ono pobegne;

1.2.2 Postoje razlozi za verovanje da će ono da uništi, sakrije, promeni ili falsifikuje dokaze krivičnog dela ili ako posebne okolnosti ukazuju da će da ometa tok krivičnog postupka uticanjem na svedoke, na oštećene ili na saučesnike; ili

1.2.3 Ozbiljnost krivičnog dela, ili način ili okolnosti pod kojima je ono izvršeno, njegove odnosno njene lične prilike, ponašanje u prošlosti, okruženje i uslovi u kojima živi, ili neke druge lične okolnosti ukazuju na opasnost da ono ponovi krivično delo, dovrši pokušano krivično delo ili učini krivično delo kojim je pretio da će da ga izvrši; i

1.3 Druge mere nabrojane u članu 173. ovog zakonika su nedovoljne da obezbede prisustvo tog lica, da spreče ponavljanje krivičnog dela i obezbede uspešno vođenje krivičnog postupka”.

[...]

Član 193
Sudski pritvor nakon podizanja optužnice

“1. Nakon što je podignuta optužnica, sve do zaključenja glavnog pretresa, sudski pritvor može da bude naređen ili ukinut samo rešenjem sudije pojedinca, predsednika veća ili kada pretresno veće zaseda. Sudija pojedinac ili predsednik veća prvo saslušava mišljenje državnog tužioca, ako je postupak pokrenut na njegov odnosno njen zahtev i mišljenje okrivljenog lica ili branioca. Stranke mogu da ulože žalbu na rešenje. Član 189. stavovi 3. i 4. ovog zakonika primenjuju se uz odgovarajuće prilagođavanje.

2. Po isteku od dva (2) meseca od poslednjeg rešenja o sudskom pritvoru, sudija pojedinac ili predsednik sudskog veća će ispitati, i kada nema predloga stranaka, da li još uvek postoje razlozi za sudski pritvor i donosi rešenje kojim se sudski pritvor produžava ili ukida. Stranke mogu da ulože žalbu na rešenje. Član 189. stavovi 3. i 4. ovog zakonika primenjuju se shodno”.

Član 367
Sudski pritvor nakon objavljivanja presude

“1. Pri donošenju presude kojom se optuženo lice osuđuje na kaznu zatvora, sudija pojedinac ili sudsko veće može:

1.1. odrediti, nastavljati sudski pritvor ako su ispunjeni uslovi navedeni u članu 187. stava 1. ovog zakonika, ili

1.2. ukinuti sudski pritvor optuženom licu koje se nalazi u sudskom pritvoru i prestale su da važe osnove za njegovo određivanje.

2. Ako sudija koji sudi, ili sudsko veće izriče kaznu od pet (5) ili više godina zatvora optuženom se određuje pritvor, ako on nije u pritvoru, ili produžava istog kada optuženi već se nalazi u pritvoru”.

Prihvatljivost zahteva

52. Sud prvo razmatra da li su ispunjeni uslovi prihvatljivosti utvrđeni Ustavom, dalje predviđeni Zakonom i utvrđeni Poslovníkom.

53. U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, koji propisuju:

“1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

“7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom.”

54. Sud takođe razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti propisane Zakonom. S tim u vezi, Sud se prvo poziva na članove 47.

[Individualni zahtevi], 48. [Tačnost podneska] i 49. [Rokovi] Zakona, koji propisuju:

Član 47
[Individualni zahtevi]

“1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva.”

Član 48
[Tačnost podneska]

“Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode su mu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori.”

Član 49
[Rokovi]

“Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku...”

55. Što se tiče ispunjenja ovih uslova, Sud utvrđuje da je podnosilac zahteva ovlašćena strana koja osporava akt javnog organa, odnosno presudu Vrhovnog suda Kosova Pml. br. 357/2017 od 22. decembra 2017. godine, nakon što je iscrpeo sva pravna sredstva. Podnosilac zahteva je takođe naglasio prava i slobode za koje tvrdi da su mu povređena, u skladu sa uslovima iz člana 48. Zakona, i podneo je svoj zahtev u skladu sa rokom koji je propisan u članu 49. Zakona.
56. Pored toga, Sud razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti propisane u pravilu 39 [Kriterijum o prihvatljivosti] Poslovnika. Pravilo 39. (1) (d) Poslovnika propisuje uslove na osnovu kojih Sud može da razmatra zahtev, uključujući i uslov da zahtev ne bude očigledno neosnovan. Pravilo 39. (1) (d) posebno navodi:

Pravilo 39.
Kriterijum o prihvatljivosti

(1) Sud može smatrati zahtev prihvatljivim:

[...]

(d) ako zahtev tačno razjašnjava i, adekvatno iznosi činjenice i navode da su prava ili odredbe ustava povređene.

57. S tim u vezi, nakon što je razmotrio navode podnosioca zahteva, Sud smatra da zahtev pokreće ozbiljna činjenična i zakonska pitanja koja su takve složenosti da njihovo utvrđivanje zavisi od razmatranja merituma.
58. Sud na kraju ocenjuje da je ovaj zahtev prihvatljiv u smislu pravila 39. (1) (d) Poslovnika i da nije neprihvatljiv ni po jednom drugom osnovu utvrđenom Poslovníkom (vidi slućajeve ESLJP-a *A i B protiv Norveške*, [VV], predstavke br. 24130/11 i 29758/11, presuda od 15. novembra 2016. godine, stav 55, *Alimućaj protiv Albanije*, predstavka br. 20134/05, presuda od 9. jula 2012. godine, stav 144, kao i slućajeve Suda br. KI132/15, podnosilac zahteva: *Manastir Visoki Dećani*, presuda Ustavnog suda Republike Kosovo od 20. maja 2016. godine i br. KI97/16, podnosilac zahteva: *IKK Classic*, presuda od 9. januara 2018. godine, stav 38).

Meritum zahteva

59. Podnosilac zahteva tvrdi da se produćavanjem pritvora povrećuju njegova prava zagantovana ćlanom 29. i ćlanom 31. Ustava.

1. Tvrdnja podnosioca zahteva o povredi ćlana 29. Ustava

60. Što se tiće njegove tvrdnje o povredi ćlana 29. Ustava, podnosilac zahteva navodi: “[b]ilo kakav dalji boravak okrivljenog pod merom sudskog pritvora predstavlja povreću svih fundamentalnih prava navedenih ne samo domaćim aktima već takode i međunarodnim konvencijama [...]”.
61. Sud prvo istiće da su prava i standardi koji se moraju zagantovati u slućaju lišavanja slobode opsećno protumaćeni od strane Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) njegovom sudskom praksom, u skladu sa kojom je Sud, na osnovu ćlana 53. [Tumaćenje odredbi ljudskih prava] Ustava, obavezan da tumaći osnovna prava i slobode zagantovane Ustavom.
62. Stoga, što se tiće tvrdnje o povredi ćlana 29. Ustava u vezi sa ćlanom 5. EKLJP, Sud se poziva na naćela i standarde utvrćene u sudskoj praksi ESLJP-a koji se odnose na odrećivanje i vremensko trajanje sudskog pritvora.

1. Utvrćeni kriterijumi u vezi sa odrećivanjem sudskog pritvora

63. U tom smislu, Sud podseća da, kako bi bilo u skladu sa Ustavom i EKLJP, hapšenje ili lišavanje slobode mora biti zasnovano na jednom od razloga za lišavanje slobode koji su propisani u ćlanu 29. stav 1 Ustava u vezi sa ćlanom 5. EKLJP.
64. Sud podseća na ćlan 29. stav 1 taćke (1) i (2) Ustava, koji propisuje:
 1. *Svakome se zagantuje pravo na slobodu i sigurnost. Niko ne moće biti lišen slobode izuzev zakonom predvićenih slućajeva i na osnovu odluke nadlećnog suda, i to:*

(1) nakon objavljivanja kazne zatvorom zbog krivićnog dela;

(2) zbog opravdane sumnje da je lice izvršilo krivično delo, samo onda kada se lišavanje slobode smatra neophodnim za sprečavanje vršenja krivičnog dela i samo na veoma kratak period pre suđenja, na zakonom propisan način.

[...]

65. Sud primećuje da se na osnovu člana 29. stav 1. tačka (2) Ustava i člana 5.1 (c) EKLJP, lišavanje slobode može izreći u slučaju osnovane sumnje da je izvršeno krivično delo i kada se to smatra opravdanim da bi se predupredilo izvršenje drugog krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju.
66. Stoga, Sud ističe da kako bi bilo u skladu sa Ustavom i EKLJP, određivanje sudskog pritvora mora biti zasnovano na jednom od osnova za lišavanje slobode utvrđenih članom 29. Ustava u vezi sa članom 5. stav 1 (c) Konvencije.
67. ESLJP je u svojoj sudskoj praksi utvrdio tri osnovna kriterijuma koja treba ispitati kako bi se ocenilo da li je lišenje slobode zakonito i neproizvoljno (vidi slučaj ESLJP-a *Merabishvili protiv Gruzije*, [VV], predstavka br. 72508/13, presuda od 28. novembra 2017. godine, stav 183).
68. Kao prvo, mora postojati „osnovana sumnja“ da je lice lišeno slobode izvršilo krivično delo (vidi slučaj ESLJP-a *Merabishvili protiv Gruzije*, [VV], predstavka br. 72508/13, presuda od 28. novembra 2017. godine, stav 184). Drugo, svrha lišenja slobode „u načelu treba da bude u funkciji sprovođenja krivičnog postupka“ (vidi slučaj Suda KI63/17, podnosilac zahteva: *Lutfi Dervishi*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. novembra 2017. godine, stav 57, vidi, takođe, slučaj *Ostendorf protiv Njemačke* br. 15598/08, presuda od 7. marta 2013. godine, stav 68), a šta više mora biti srazmerno u smislu da mora da bude neophodno „da bi se obezbedio odlazak dotičnog lica pred nadležne organe“ (vidi slučaj Suda KI63/17, podnosilac zahteva: *Lutfi Dervishi*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. novembra 2017. godine, stav 57, vidi, takođe, gore navedeni slučaj ESLJP-a *Merabishvili protiv Gruzije*, stav 185). Treće, lišenje slobode ili određivanje pritvora mora biti sprovedeno uz poštovanje postupka propisanog zakonom (vidi, takođe, gore navedeni slučaj ESLJP-a *Merabishvili protiv Gruzije*, stav 186).

1.1. Primena kriterijuma u vezi sa određivanjem pritvora u slučaju podnosioca zahteva

69. Na osnovu napred navedenog, Sud primećuje da je određivanje pritvora u pitanju zasnovano na članu 29.1.2 Ustava u vezi sa članom 5.1 (c) Konvencije.

2. Opšta načela u vezi sa vremenskim trajanjem pritvora

70. Sud prvo naglašava da će se u vezi sa produženjem i vremenskim trajanjem sudskog pritvora pozvati na načela i standarde utvrđene u sudskoj praksi ESLJP-a u smislu člana 29. stav 1 tačka 2 Ustava i člana 5. stav 3 EKLJP koji se odnose na sudski pritvor u očekivanju suđenja.

71. Sud ističe da prilikom određivanja vremenskog trajanja sudskog pritvora u očekivanju suđenja, prema članu 29. stav 1 tačka 2 Ustava u vezi sa članom 5. stav 3 EKLJP, period sudskog pritvora počinje na dan kada je optuženi pritvoren i završava se na dan kada je oslobođen ili kada je prvostepeni sud odlučio o optužnici (vidi slučajeve ESLJP-a *Šturtecký protiv Slovačke*, predstavka br. 55844/12, presuda od 5. juna 2018. godine, stav 55 i *Solmaz protiv Turske*, predstavka br. 27561/02, presuda od 16. januara 2017. godine, stavovi 23 i 24).
72. Pozivajući se na član 29. stav 1 tačka 2 Ustava i član 5. stav 3 EKLJP, Sud naglašava da se osnovana sumnja da je određeno lice koje je lišeno slobode izvršilo krivično delo smatra bitnim elementom za produženje sudskog pritvora u očekivanju suđenja.
73. ESLJP je u svojoj praksi naglasio da se vremenski period proveden u sudskom pritvoru, ako je razuman, ne može ocenjivati s apstraktne tačke gledišta. Ako se smatra da je razumno da optuženi ostane u sudskom pritvoru, to se mora oceniti na osnovu činjenica u svakom pojedinačnom slučaju i prema njegovim specifičnim karakteristikama. Produžavanje sudskog pritvora može biti opravdano u određenom slučaju samo ako postoje dokazi o stvarnom zahtevu javnog interesa koji, uprkos pretpostavci nevinosti, ima veću težinu od norme o poštovanju individualne slobode, kao što je utvrđeno u članu 5. EKLJP (vidi slučaj ESLJP-a, *Buzadji protiv Moldavije*, predstavka br. 23755/07, presuda od 5. jula 2016. godine, stav 90, vidi, i slučaj *Labita protiv Italije*, [VV], predstavka br. 26772/95, stav 152, i slučaj *Kudła protiv Poljske* [VV], predstavka br. 30210/96, stav 110).
74. Prema praksi i proceni ESLJP-a ne postoji neki određeni vremenski rok koji bi mogao da se primeni kao standard za svaki slučaj (vidi slučaj ESLJP-a *McKay protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, [DHM] predstavka br. 543/03, presuda od 3. oktobra 2006. godine, stavovi 41-45).
75. EKLJP ističe da domaći sudovi treba da razmatraju i određuju da pored osnovane sumnje postoje i drugi razlozi koji nastavljaju da opravdaju sudski pritvor u očekivanju suđenja (vidi slučajeve ESLJP-a: slučaj *Letellier protiv francuske*, predstavka br. 12369/86, presuda od 26. juna 1991. godine, stav 35; i slučaj *Yağcı i Sargın protiv Turske*, predstavka br. 16419/90 i 16426/90, presuda od 8. juna 1995. godine, stav 50).
76. Stoga, domaći sudovi moraju razmotriti i ispitati sve okolnosti u korist ili protiv pritvora (odnosno postojanja društvenog interesa u tom pogledu), uz istovremeno poštovanje pretpostavke nevinosti. Upravo na osnovu razloga koje daju domaći sudovi, ESLJP ocenjuje da li je došlo do povrede člana 5. stav 3 EKLJP (vidi slučaj *Peša protiv Hrvatske*, presuda ESLJP-a od 8. aprila 2010. godine, stav 91 i *Perica Oreb protiv Hrvatske*, br. 20824/09, stav 107).
77. S tim u vezi, ESLJP je u svojoj sudskoj praksi utvrdio četiri važna osnovna razloga za produženje sudskog pritvora, odnosno: 1) opasnost od bekstva; 2) ometanje suda; 3) sprečavanje kriminala i 4) potrebu za očuvanjem javnog reda (vidi slučajeve ESLJP-a *Tiron protiv Rumunije*, predstavka br. 17689/03, presuda od 7. aprila 2009. godine, stav 37, *Smirnova protiv Rusije*, predstavka

br. 46133/99 i 48183/99, presuda od 24. jula 2003. godine, stav 59; *Piruzyan protiv Jermenije*, predstavka br. 33376/07, presuda od 26. septembra 2012. godine, stav 94).

78. Takođe, ESLJP je u svojoj sudskoj praksi dosledno navodio da postojanje osnovane sumnje da je pritvoreno lice počinilo krivično delo predstavlja uslov koji je neophodan (*sine qua non*) za produženje pritvora, ali nakon određenog proteka vremena to više nije dovoljno (vidi slučajeve ESLJP-a: *Stögmüller protiv Austrije*, predstavka br. 1602/62, presuda od 10. novembra 1969. godine i *Clooth protiv Belgije*, predstavka br. 12718/87, presuda od 12. decembra 1991. godine, stav 36).
79. Međutim, prema ESLJP-u, ovi osnovni razlozi, na osnovu kojih se može odrediti mera pritvora, treba razmatrati i odlučivati u duhu obaveze odgovornih javnih vlasti da uzmu u obzir i druge alternativne mere da obezbede prisustvo okrivljenog u funkciji uspešnog zaključenja odgovarajućeg krivičnog postupka (vidi slučaj ESLJP-a *Idalov protiv Rusije*, predstavka br. 5826/03, presuda od 22. maja 2012. godine, stav 40).
80. S tim u vezi, i u skladu s principima koje je razvio ESLJP, obrazloženje odluke sudova za produženje pritvora u očekivanju izricanja kazne treba uvek da bude jasno, odnosno detaljno obrazloženo i zasnovano na svim činjenicama i okolnostima slučaja. U tom smislu, ESLJP je uporno naglašavao da se “samo donošenjem obrazložene odluke može doći do javne kontrole nad pravosuđem” (vidi slučajeve ESLJP-a: *Suominen protiv Finske*, predstavka br. 37801/97, presuda od 1. jula 2003. godine, stav 37, *Tase protiv Rumunije*, predstavka br. 29761/02, presuda od 10. juna 2008. godine, stav 41).
81. U svetlu ovog gore navedenog, ESLJP je takođe utvrdio da je “*skoro automatsko produženje pritvora u suprotnosti sa postavljenim garancijama*” u članu 5. stavu 3. ESLJP-a (vidi, *mutatis mutandis*, gore navedeni slučaj *Tase protiv Rumunije*, stav 40). Prema tome, ESLJP je zaključio da, čak i ako su gore navedeni razlozi postojali u trenutku određivanja pritvora, priroda ovih razloga ili okolnosti mogu se vremenom menjati (vidi gore navedeni slučaj ESLJP-a, *Merabishvili protiv Gruzije*, stav 234).

2.1 Primena kriterijuma ESLJP-a u vezi sa vremenskim trajanjem pritvora u slučaju podnosioca zahteva

82. Sud će u nastavku, na osnovu gore navedenog objašnjenja glavnih načela sudske prakse ESLJP-a, razmotriti da li je podnosilac zahteva dovoljno dokazao i potkrepio tvrdnju o povredi proceduralnih garancija utvrđenih u Ustavu i EKLJP u vezi sa produženjem njegovog sudskog pritvora.
83. Sud na početku naglašava da je sudski pritvor podnosioca zahteva zasnovan na članu 29. stav 1 tačka (2) Ustava i članu 5. stav 3 EKLJP, odnosno na sudskom pritvoru u očekivanju suđenja.
84. Sud podseća da podnosilac zahteva navodi da *“[b]ilo kakav dalji boravak okrivljenog pod merom sudskog pritvora predstavlja povredu svih fundamentalnih prava navedenih ne samo domaćim aktima već takođe i međunarodnim konvencijama [...]”*. Pored toga, podnosilac zahteva je naveo da je nakon 8 (osam) godina provedenih u sudskom pritvoru *“prestao svaki razlog zbog kojeg je izrečen ovaj sudski pritvor”*.
85. Prema tome, što se tiče tvrdnje podnosioca zahteva da su odluke koje se odnose na produženje njegovog sudskog pritvora donete u suprotnosti sa članom 29. Ustava, Sud će prvo da se bavi sa periodom držanja podnosioca zahteva u pritvoru u očekivanju suđenja, u smislu člana 29. stav 1. tačka (2) Ustava u vezi sa članom 5. stav 3. EKLJP i uslova utvrđenih u sudskoj praksi ESLJP-a.

(a) Držanje podnosioca zahteva u pritvoru u očekivanju suđenja

86. U konkretnom slučaju, Sud primećuje da je podnosilac zahteva, nakon njegovog hapšenja, dana 31. jula 2010. godine, smešten u pritvor. Njegov sudski pritvor u očekivanju suđenja trajao je do 3. septembra 2012. godine, kada je Okružni sud doneo odluku [presuda P. br. 137/2011 od 3. septembra 2012. godine], kojom je podnosilac zahteva oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora.
87. Sud podseća da je protiv gore navedene presude Okružnog suda podnosilac izjavio žalbu. Apelacioni sud je rešenjem PAKR. br. 100/2013 od 26. novembra 2013. godine usvojio žalbu podnosioca zahteva, poništio presudu Okružnog suda i vratio predmet Osnovnom sudu na ponovno suđenje.
88. S tim u vezi, Sud primećuje da tokom perioda između 3. septembra 2012. godine i 26. novembra 2013. godine, odnosno nakon presude Okružnog suda pa do donošenja presude Apelacionog suda o vraćanju krivičnog predmeta Osnovnom sudu na ponovno razmatranje, sudski pritvor podnosioca zahteva ne spada u sudski pritvor u smislu člana 29. stav 1. tačka (2) Ustava i člana 5. stav 3. EKLJP.
89. Naime, Sud smatra da je tokom perioda između 3. septembra 2012. godine i 26. novembra 2013. godine, sudski pritvor podnosioca zahteva bio sudski pritvor nakon osuđujuće presude u smislu člana 29. stav 1 tačka 1 Ustava i člana 367. [Sudski pritvor nakon objavljivanja presude] stav 2 ZKPK-a.

90. Sud takođe podseća da je Apelacioni sud rešenjem PAKR. br. 100/2013 od 26. novembra 2013. godine, kojim je vratio krivični predmet Osnovnom sudu na ponovno razmatranje, takođe odlučio da produži sudski pritvor podnosiocu zahteva.
91. Na osnovu napred navedenog, Sud primećuje da je drugi period sudskog pritvora u očekivanju suđenja u smislu člana 29. stav 1 tačka (2) Ustava u vezi sa članom 5. stav 3. EKLJP, počeo 26. novembra 2013. godina i da se produžavao do dana donošenja osporene presude Osnovnog suda u Uroševcu [PKR br. 155/15], od 6. aprila 2018. godine, kojom je podnosilac zahteva oglašen krivim i kažnjen je efektivnim zatvorom.
92. Shodno tome, u periodu od 26. novembra 2013. godine do 6. aprila 2018. godine [dana kada je doneta osporena presuda Osnovnog suda u Uroševcu [PKR br. 155/15], od 6. aprila 2018. godine] sudski pritvor podnosioca zahteva se u očekivanju suđenja u njegovom predmetu produžavao na svaka dva meseca od strane Osnovnog suda u Uroševcu.

(b) Ocena u vezi sa obrazloženjem vremenskog trajanja sudskog pritvora

93. U konkretnom slučaju, Sud prvo podseća da ZKPK, odnosno njegov član 187, utvrđuje postupak i zakonske uslove za određivanje mere sudskog pritvora, uključujući: 1) postojanje „osnovane sumnje“; 2) ispunjenje uslova za produženje sudskog pritvora, kada uzimajući u obzir okolnosti izvršenja krivičnog dela, postoji opasnost da podnosilac zahteva može ponoviti krivično delo; i da 3) da blaže mere za obezbeđivanje prisustva okrivljenog nisu dovoljne da se obezbedi prisustvo takvog lica, da se spreči ponavljanje krivičnog dela i da se osigura uspešno sprovođenje krivičnog postupka (vidi, takođe, slučaj Suda KI63/17, podnosilac zahteva: *Lutfi Dervishi*, rešenje o neprihvatljivosti od 16. novembra 2017. godine, stav 68).
94. Sud podseća da je ESLJP takođe utvrdio i četiri osnovna razloga koja su važna za produženje pritvora prema licima u očekivanju suđenja, i to: 1) opasnost od bekstva; 2) ometanje suda; 3) sprečavanje kriminala i 4) potrebu da se očuva javni red (vidi gore citirane slučajeve ESLJP-a *Tiron protiv Rumunije*, 37, *Smirnova protiv Rusije*, stav 59 i slučaj *Piruzyan protiv Jermenije*, stav 94).
95. Međutim, prema ESLJP-u, ovi osnovi za pritvor se moraju razmotriti i sagledati zajedno sa mogućnošću izricanja drugih mera predviđenih odredbama Zakonika o krivičnom postupku.
96. U slučaju podnosioca zahteva, Sud podseća da je Osnovni sud u Uroševcu, pozivajući se na član 187. PKZK-a, osim što utvrdio da postoji osnovana sumnja da je izvršeno krivično delo, takođe utvrdio i da postoji pravni osnov za produženje sudskog pritvora iz sledećih razloga: 1) uzimajući u obzir ozbiljnu težinu krivičnog dela; 2) način izvršenja krivičnog dela i okolnosti i okruženje u kojem je izvršeno krivično delo; 3) činjenicu da su odnosi između porodice podnosioca zahteva i porodice žrtve i dalje zategnuti, i da 4) postoji opasnost da bi puštanjem podnosioca zahteva na slobodu moglo doći do ponavljanja krivičnog dela ili sličnih krivičnih dela.

97. Ovo obrazloženje Osnovnog suda potvrdio je Apelacioni sud, ali i Vrhovni sud putem osporene presude.
98. Sud podseća na osporenu presudu Vrhovnog suda, u kojoj je dato sledeće obrazloženje:

“[...] Po oceni ovog suda gore spomenuti navodi su osnovani zato što u ovoj krivičnoj stvari, na osnovu spisa predmeta, uglavnom iz krivične prijave, zapisnika o saslušanju svedoka i na osnovu drugih dokaza koji su prikupljeni a na osnovu kojih je optužnica podneta, proizilazi da postoji osnovana sumnja da je okrivljeni počinilac krivičnog dela, čime su ispunjeni zakonski uslovi iz člana 187. stav 1, podstav 1.1 ZKPK-a za produženje pritvora, a da li će ove činjenice biti potvrđene, to će se proceniti u narednim fazama krivičnog postupka.

Takođe, ovaj sud ocenjuje da postoji pravni osnov za produženje pritvora na osnovu člana 187. stav 1 podstav 1.1 ZKPK-a imajući u vidu ozbiljnost krivičnog dela, okolnosti i okruženje u kojem je izvršeno krivično delo, a posebno činjenicu da su odnosi između porodice okrivljenog Fahri Deqanija i porodice pokojnog [B.K.] i dalje zategnuti, pa se veruje da bi puštanjem okrivljenog na slobodu moglo doći do ponavljanja krivičnog dela.”

99. U tom smislu, Sud primećuje da je u vezi sa produženjem pritvora prema podnosiocu zahteva, Vrhovni sud, osim što je potvrdio obrazloženje i konstataciju prvostepenog i drugostepenog suda, upotrebio potpuno isto obrazloženje kao ono koje je dato gore navedenim rešenjem Osnovnog suda PKR. br. 155/15 od 24. novembra 2017. godine.
100. U tom smislu, što se tiče obrazloženja redovnih sudova o pitanju pritvora, Sud utvrđuje da težina optužbe za izvršeno krivično delo i mogućnost ponovnog izvršenja krivičnog dela, mogu biti važni faktori za produženje pritvora, ali sami po sebi ne mogu biti razlog za odugovlačenje pritvora. Po sudskoj praksi ESLJP-a mogućnost ponavljanja krivičnog dela mora biti zasnovana na konkretnim činjenicama, a takođe da ima u vidu i načelo pretpostavke nevinosti (*Perica Oreb protiv Hrvatske*, presuda ESLJP-a od 13. oktobra 2013. godine, stav 113).
101. Sud takođe ukazuje da argument koji je dat u odlukama tri redovna suda “a posebno činjenicu da su odnosi između porodice okrivljenog Fahri Deqanija i porodice pokojnog [B.K.] i dalje zategnuti, pa se veruje da bi puštanjem okrivljenog na slobodu moglo doći do ponavljanja krivičnog dela”, ne može beskonačno predstavljati osnov za produženje pritvora. Pored toga, treba naglasiti da, kao što je utvrđeno i u sudskoj praksi ESLJP-a, jedna od osnovnih pozitivnih obaveza država u kojima se EKLJP primenjuje jeste ta da su nadležni državni organi dužni da garantuju pravo na život sankcionisanjem krivičnog zakonodavstva i uspostavljanjem mehanizama za sprovođenje zakona u cilju sprečavanja izvršenja krivičnih dela protiv pojedinca i, takođe, i obavezu da preduzimaju preventivne i praktične mere za zaštitu pojedinca čiji život je

ugrožen krivičnim delima drugih pojedinaca (*vidi Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda ESLJP-a od 28. oktobra 1998. godine, stav 115).

102. Sud je došao do zaključka da je uglavnom tokom 2017. godine, produženje pritvora prema podnosiocu od strane Osnovnog suda prestalo da bude zasnovano na relevantnom i dovoljnom obrazloženju. Konkretno, Sud nalazi da je Osnovni sud u svojim poslednjih pet odluka (od 30. marta 2017. godine, 29. maja 2017. godine; 27. jula 2017. godine; 26. septembra 2017, 24. novembra 2017. godine) kontinuirano davao identično obrazloženje.
103. S tim u vezi, Sud primećuje da je ESLJP utvrdio povredu člana 5 (3) Konvencije u velikom broju slučajeva u kojima su domaći sudovi koristili uopštene stereotipne formulacije za produženje pritvora ne uzimajući u obzir specifične činjenice u predmetu (*vidi Urban protiv Hrvatske*, presuda ESLJP-a od 19. decembra 2013. godine, stav 59; *Sulaoja protiv Estonije*, br. 55939/00 od 15. februara 2005. godine, stav 64; *Tsarenko protiv Rusije*, br. 5235/09 od 3. marta 2011. godine, stav 70).
104. Shodno tome, Sud ocenjuje da obrazloženje Osnovnog suda u tim rešenjima, koje je potvrđeno od strane Apelacionog suda, ali i Vrhovnog suda osporenim presudom, predstavlja uopšteno i nedovoljno obrazloženje, u kojem očigledno nedostaje analiza i uverljiva procena konkretnih okolnosti slučaja.
105. Pored toga, redovni sudovi su propustili da pruže konkretno i dovoljno obrazloženje o tome zašto je nastavak pritvora u očekivanju suđenja protiv podnosioca zahteva bio potreban i zašto alternativne mere nisu bile primenljive u slučaju podnosioca zahteva.
106. Shodno tome, pravilno obrazloženje i izlaganje svih konkretnih okolnosti, uključujući i detaljno obrazloženje o tome zašto druge alternativne mere ne mogu biti primenljive u slučaju podnosioca zahteva bile jasan dokaz individualne procene u skladu sa okolnostima slučaja, kao i postojano obrazloženje za potrebu odlučivanja kao i u slučajevima osporenih odluka redovnih sudova, a u vezi sa produženjem pritvora protiv podnosioca zahteva u očekivanju suđenja.
107. Pored toga, čak i ako i dalje postoje razlozi za produženje pritvora, Sud ponavlja da ti razlozi svaki put zahtevaju kontinuirano i individualno razmatranje u skladu sa okolnostima konkretnog slučaja, jer se priroda tih razloga i okolnosti koje su na početku opravdale određivanje ili produženje pritvora, mogu promeniti protokom vremena.
108. S tim u vezi, Sud podsećajući na sudsku praksu ESLJP-a koja je utvrdila da „*skoro automatsko produženje pritvora je u suprotnosti sa odgovarajućim garancijama*“ u članu 5, stav 3 ESLJP-a (*vidi, mutatis mutandis*, slučaj ESLhP-a citiran iznad *Tase protiv Rumunije*, stav 40), ocenjuje da nedostatak konkretnog i detaljnog obrazloženja, kao i nastavak pritvora u očekivanju suđenja od strane redovnih sudova sa istim obrazloženjem nije u skladu sa principima i standardima postavljenim od ESLJP-a.

109. Samim tim, Sud ocenjuje da produženje pritvora prema podnosiocu zahteva u očekivanju njegovog suđenja, koje je potvrđeno osporenim presudom Vrhovnog suda Pml. br. 357/017 od 22. decembra 2017. godine, predstavlja povredu člana 29. stav 1 tačka (2) Ustava u vezi sa članom 5. stav 3 EKLJP.

II. Tvrdnja podnosioca zahteva u vezi sa članom 31. Ustava

110. Što se tiče njegove tvrdnje o povredi člana 31. Ustava, podnosilac zahteva navodi da mu je *"[...] gore navedenim odlukama već duže od 7 godina produžavana mera pritvora zbog toga što navodno postoji osnovana sumnja, a zapravo su njegova fundamentalna ustavna prava ignorisana jer se ovom predmetu ne nazire kraj"*.
111. Sud primećuje da podnosilac zahteva izričito tvrdi povredu člana 31. Ustava zbog produženja pritvora prema njemu na svaka dva meseca od strane Osnovnog suda u Uroševcu. Shodno tome, podnosilac zahteva nije pokrenuo tvrdnje o povredi člana 31. Ustava zbog toga što Osnovni sud u Peći u okviru postupka suđenja još uvek nije bio odlučio o njegovom slučaju.
112. S tim u vezi, Sud primećuje da je sudska praksa ESLJP-a objasnila da razmatranje zahteva "u razumnom roku" podnetih od strane lica koje se nalazi u sudskom pritvoru, a koji se odnose samo na faze postupka za koje se primenjuje član 5. stav 3 EKLJP, tačnije od hapšenja do osuđivanja od strane sudova, spada samo u delokrug člana 5, a ne i u delokrug člana 6 (1) EKLJP (vidi slučaj ESLJP-a, *Abdoella protiv Holandije*, predstavka br. 12728/87, presuda od 25. novembra 1992. godine, stav 24).
113. Prema tome, Sud primećuje da navodi podnosioca zahteva u vezi sa trajanjem mere pritvora u očekivanju izricanja kazne ne spadaju u delokrug člana 31. Ustava.

Zaključak

114. Sud, u vezi sa tvrdnjom podnosioca zahteva o povredi člana 29. [Pravo na slobodu i sigurnost] Ustava u vezi sa članom 5. (Pravo na slobodu i bezbednost) EKLJP, Sud ocenjuje da obrazloženje Osnovnog suda o produženju pritvora, koje je potvrđeno od strane Apelacionog suda, ali i od strane Vrhovnog suda osporenim presudom, ne opravdava njegovu odluku o produženju pritvora prema podnosiocu zahteva. Prema tome, redovni sudovi su propustili da pruže konkretno i dovoljno obrazloženje o tome zašto alternativne mere nisu primenljive u slučaju podnosioca zahteva.
115. Sud utvrđuje da osporena presuda Vrhovnog suda Pml. br. 357/2017 od 22. decembra 2017. godine, kojom je odbijen zahtev podnosioca za zaštitu zakonitosti protiv rešenja Apelacionog suda PN1. br. 2156/2017 od 6. decembra 2017. godine i rešenja Osnovnog suda u Uroševcu PKR. br. 155/15 od 24. novembra 2017. godine, nije u saglasnosti sa članom 29. stav 1 tačka (2) Ustava u vezi sa članom 5. stav 3 EKLJP.
116. Sud ima u obzir činjenicu da je sada podnosilac zahteva već proglašen krivim i kažnjen je kaznom zatvora putem Presude Osnovnog suda u Uroševcu [PKR.

Nr. 155/15 od 6 aprila 2018. godine], u okviru krivičnog postupka koji je bio sproveden protiv njega. S tim u vezi, Sud podseća da ovaj postupak nije bio predmet razmatranja od strane Suda, i da je objekt razmatranja samo procena osporene Presude Vrhovnog suda u vezi sa postupkom nastavka pritvora u očekivanju suđenja protiv podnosioca zahteva

117. Stoga, razumljivo je da ova presuda ne može da proizvede nikakav efekat u vezi sa statusom podnosioca zahteva. Međutim, Sud ocenjuje da je veoma važno da se putem ove Presude Ustavnog suda postavi jedan novi standard u sudskoj praksi u Republici Kosovo i, samim tim će redovni sudovi, u budućnosti morati da deluju u skladu sa principima i standardima koji su razmotreni u ovoj Presudi, a koji su protumačeni u skladu sa sudskom praksom ESLjP-a.
118. U tom kontekstu, Sud će putem ove Presude proslediti na jasan i direktan način zahtev i uput koji će sluziti svim redovnim sudovima da bi isti bili u skladu sa ustavnim zahtevima iz člana 29 Ustava, i takodje i u skladu sa članom 5 EKLjP-a, kako je to detaljno protumačeno od ESLjP-a u njegovoj sudskoj praksi, njihovim obrazloženjima o nastavku pritvora u očekivanju suđenja trebaju da sadrže detaljno obrazloženje i individualnu procenu saglasnosti sa okolnostima i činjenicama slučaja, gde se objašnjava i potvrđuje zašto je pritvor u očekivanju suđenja potreban i zašto druge alternativne mere nisu pogodne za nesmetan i uspešan razvoj krivičnog postupka.
119. Sud dalje pojašnjava da nema zakonska ovlašćenja za određivanje neke vrste ili načina kompenzacije u slučajevima kada se utvrdi povreda odgovarajućih ustavnih odredbi, u konkretnom slučaju člana 29 Ustava (vidi i slučaj Ustavnog suda u slučaju KI108/18, podnosilac *Blerta Morina*, Rešenje o neprihvatljivosti od 1. oktobra 2019. godine, stav 196). Sud takodje podseća da u sudskoj praksi ESLjP-a, na osnovu specifičnih okolnosti tog slučaja, ESLjP smatra da samo utvrđivanje povrede predstavlja „pravičnu naknadu“ i za nematerijalnu štetu koju je neki podnosilac mogao imati. (vidi u tom aspektu, operativni deo slučaja ESLjP-a, *Roman Zaharov protiv Rusije*, presuda od 4. decembra 2015. godine, vidi takodje slučaj Ustavnog Suda u slučaju KI108/18, podnosilac *Blerta Morina*, stav 197).
120. Međutim, gore navedeni razlozi ne podrazumevaju da pojedinci nemaju pravo da traže nadoknadu štete od javnih organa u slučaju utvrđivanja povreda njihovih prava i sloboda na osnovu zakona koji se primenjuju u Republici Kosovo (vidi slučaj Ustavnog suda u slučaju KI108/18, podnosilac *Blerta Morina*, Rešenje o neprihvatljivosti od 1. oktobra 2019. godine, stav 197).

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113.7 Ustava, članom 20 Zakona, i u skladu sa pravilom 59 (1) Poslovnika o radu, na sednici održanoj dana 8. oktobra 2019. godine:

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI, jednoglasno, zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI, većinom glasova, da presuda Vrhovnog suda Kosova Pml. br. 357/2017 od 22. decembra 2017. godine nije u saglasnosti sa članom 29. [Pravo na slobodu i sigurnost] stav 1 tačka (2) Ustava Republike Kosovo u vezi sa članom 5. (Pravo na slobodu i bezbednost) stav 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- III. DA DOSTAVI ovu odluku stranama
- IV. DA OBJAVI ovu presudu u Službenom listu, u skladu sa članom 20.4 Zakona;
- V. Ova presuda stupa na snagu odmah.

Sudija izvestilac

Nexhmi Rexhepi

Predsednica Ustavnog suda

Arta Rama-Hajrizi